

ISSN 1305-5992

Türkiyat Araştırmaları

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI
ENSTİTÜSÜ

Sayı 1

Güz 2004

GÜNÜMÜZ KIRIKKALE KARAKEÇİLİ YÖRÜKLERİNİN AŞİRET YAPISI

Dr.Erdal AKSOY

Abstract

Karakeçili tribe that live in Karakeçili, Kırıkkale, name themselves Yuruk. As oppose to the tribal social life of Southeastern Anatolian region, such a social life and organisation totally dissapeared in the mentioned region. However, tribal consciousness survives among Kırıkkale Kkarakeçili yuruks.

Key words: Turkmen, yuruk, Karakeçili, tribe, clan, nomad.

Giriş

Osmanlı arşiv belgelerinden elde edilen bilgiler değerlendirildiğinde; “Türk”, “Türkmen” ve “Yörük” gibi kavramların bir etnik grubu nitелеmek için değil, yerleşme şekli ve yaşama tarzından kaynaklanan, daha önce yerleşik hale gelmiş bulunan topluluklarla, yeni yerleşik hale gelen veya konar-göçer olan topluluklar arasında bir ayırım yapabilmek için kullanıldığı görülmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, yerleşim durumuna ve şekline bağlı olarak köylü “Türk” olarak adlandırılırken, göçer veya yarı-göçer topluluklar “Türkmen” ya da “Yörük” tabiriyle anılmışlardır. Aşiretler, yerleşik veya konar-göçer olma durumlarına ve buldukları bölgelere göre “Türkmen” ya da “Yörük” adını almışlardır.

Kabile-aşiret kavramsal çerçevesi ile alt-kavramları arasındaki ilişki ve sınırlarında da belirsizlik devam ettiğinden, aynı sosyal grup ifade edilirken bazen "tâife", bazen "aşiret" bazen de "oymak" kavramları kullanılmaktadır. Yapılan çalışmalarda, bu kavramların gelişi güzel kullanıldığı görülmektedir. Ancak, erken yerleşik hayata geçen Orta ve İç-Batı Anadolu bölgesindeki konar-göçerler dışındaki özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde "aşiretçilik" ve "aşiret kimliği" canlılığını önemini sürdürmektedir.

Aşiret Yapısı

Kabile ve aşiret kavramları ve bu kavramların alt kavramlarının uluslar arası literatürde sınırları kesin olarak çizilmiş, aralarındaki ilişkileri belirlenmiş bir durum olmadığından, bu kavramsal çerçevede yaşanan belirsizlik katlanarak varlığını devam ettirmektedir.

Bir kabile veya aşiret, siyasî ve mahallî bir reis tarafından yönetilen bir siyasî mahallî gruptur. Ayrıca, dikkate değer bir sürekliliğe ve kültürel kimliğe sahiptir. Aynı kökenleri olan fakat geniş ölçüde dil ve kültür ortaklığı bulunan farklı oymaklar bir araya gelerek dağınık bir konfederasyon-aşiret grubu oluşturabilirler (Taşdelen 1997:22).

Aynı şekilde, Paul Lindner (2000:78-79) de, aşiretin siyasi bir kurum olduğunu, aşiret ideolojisi söyleminin akrabalık ilişkilerine dayandığını ancak, gerçekte akrabalık ilişkilerinin, aşireti tanımlamaya yeterli olmayabileceğini belirtmektedir.

Lindner'in aşiret kavramı ile ilgili görüşlerinin tersine Daniel Bates (1971:249) aşiret kavramını; "yöresellik ve ortak mekan ilişkilerine değil, iç- evlenmelerin sürekli olarak pekiştirdiği kan akrabalığına dayanan bir örgüt" olarak tanımlamaktadır. Ona göre, bu durum aynı kabileden olanların birlikte hareket etmedikleri anlamına gelmez.

Güneydoğu Anadolu'da yaşayan Saçıkara yörük aşireti üzerine çalışmaları olan Bates, aşiret ve alt kavramlarının Saçıkara aşiretindeki kullanımları ile şöyle açıklamaktadır.

Saçıklaralar ve diğer yörüklerde, "kabile" ve "mahalle" sözcükleri aynı anlamdadır. Göçebeler, yakın tarihte benimsedikleri "mahalle" sözcüğünü kan akrabalığına dayanan bir grup anlamında, hiç bir mekan ifadesi olmaksızın kullanırlar. Saçıklaralar "oymak" sözcüğünü kullanmazlar, fakat Türkmenlerde bunun "aşiret" anlamına geldiğini bilirler. "Oba" sözcüğünü "sülale" veya "kabile" anlamında pek az kullanırlar. Bu sözcük daha ziyade yabancı, tanımadıkları bir çadır grubunu ifade eder. Genellikle bir konma alanı veya göçebe çadır grubunu "yurt" sözcüğü ile anlatırlar. "Aşiret", "kabile", "sülale", "mahalle" ve bazı durumlarda "oba"nın, uygulamada açık ve değişmez anlamları yoktur; bunlar aynı zamanda kan akrabalığı esasına dayanan bir sistemdeki belirli kesimleri gösterir (Bates 1973:39).

Aşiretlerin idaresini boybeyi, kethüda ve oymakbaşı ünvanları ile anılan ve aşiret mensupları tarafından tayin edilen kişiler yapmaktaydılar (Gündüz 1997:164). Aşiretlerde, idarî görevi "mîr-aşiret" denilen aşiret beyleri yürütürdü. Lindner (2000:95) aşiret liderlerinin, konar-göçerlerle Osmanlı yönetimi arasındaki irtibat noktaları olduğunu ve bu duruma yerel yöneticilerin de müdahale edemediğini belirtmektedir. Oysa Gündüz (1997:115-164)'e göre, aşiret idarecileri, devletin merkezî yapılanması gereği, hükümet tarafından tasdik edilmeden görevlerine başlayamıyorlardı. Ayrıca, görevini kötüye kullanan aşiret idarecilerinin merkezî hükümet tarafından görevlerinden alınarak, başka diyarlara sürgün edilmeleri için hüküm çıkarılmıştı.

Türkdoğan (1998:386)'a göre, aşiret idarecileri, babadan oğula bu görevi devraldıklarından kapalı bir yapıyı temsil ederler. Her aşiret lideri, aynı zamanda bu kimliklerini padişahlar tarafından verilen "silsilenâme" veya "şecerelere" bağlamaktadırlar. Bu durum, çoğu kez, aşiretlerin kökenlerini kutsal yörelere bağlamak suretiyle kendilerine saygınlık kazandıran bir geleneğin sonucudur.

Aşiret Kimliği

Aşiret yapılanması, belli mekânlarda hareket eden aile gruplarının soy bağlılığının korunması yanında, göçer hayvancılığın gerektirdiği siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkilerin kurulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesini sağlamaktadır. Ata soyuna bağlılık, konar-göçerlik ve göçer hayvancılık aşiretlerin ana özellikleridir. Aşiretlerin gücü, bağlı oymakların (oba) ve ailenin nüfuslarının çokluğu ile ölçülmektedir.

Filiz Doğanay (1997:17)'a göre; "Toplumumuzdaki fertler günümüzde de kendilerini önce bir oymağın ve sonra da oymağın bağlı olduğu aşiretin üyesi olduğunu görmekte-dirler." Gerçekte, kabile-aşiret yapısı, insanların kimlik örtüsüdür. Bu nedenle, aşiret insanı, yaşadığı yerden ayrılrsa, büyük kentlerde yeni meslek ve statüler kazansa bile, bu olgu, mensubiyet duygusunu belirlemede etkileyici bir rol oynamaktadır. Bu durum, "aşiret" ortadan kalksa da "aşiret olgusu"nun silinmeyeceğini göstermektedir. Aşiret olgusu, fertleri bir araya getiren, bütünleştiren ve mensuplarıyla özdeşleştiren bir hareket noktasıdır (Türkdoğan 1997:189).

Aşiret mensubu bireylerde, sağlam bir "biz" duygusu gelişmiştir. Bireyler içinde yer aldıkları ortam içinde süren aşiret-aşiret mensubiyeti ilişkilerinde, kendilerinin yemek, barınma, savunma, adalet gereksinimlerinin karşılanacağı, sıkıntı ve sevinçlerinin paylaşılacağı yapıyı tümüyle oluşturur, içselleştirir, hatta o yapıyla ve o yapı içinde yer alan her bir insanla özdeşleşerek "biz" duygusuna ulaşırlar (Doğanay 1997:18).

Kabile-aşiret olgusu, ferdin kendini bir cemaatten hissetmesi şuuru, "kimlik" duygusu, yaşadıkları sosyal yapıdan büyük şehirlere göç etmiş olsalar da kaybolmamakta, fertler "şu veya bu aşirettenim" diyebilmektedirler. Büyük kentlere yerleşen aşiret mensupları, kentlerin "büyüklüğünde" kaybolmamak, kimlik duygusu vb. sebeplerden dolayı aşiret olgusunu burada da devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Bu kimliğin devamlılığını sağlamak için de kültür ve dayanışma dernek/vakıfları kurmaktadırlar. Bu yönde, Ankara'da yaşayan, Kırıkkale Karakeçili aşireti tarafından kurulmuş, "Karakeçililer Derneği" bulunmaktadır.

Bu aşiret olgusu, sadece ferdin aşireti ile mensubiyetini ortaya koymuyor, aynı zamanda, ferde bir aşiret şuuru kazandırmak suretiyle, Türkdoğan (1998:386)'ın ifadesiyle "aşiretlik" denilen bir olgunun gerçekleşmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak, bu geleneksel yapının kurumlaşması, makro düzeyde bütünleşmeyi, yani sosyo-kültürel bütünleşme sürecini olumsuz yönde etkilemektedir.

Türkdoğan (1997:186)'a göre, şu anda, aşiret olgusu, nüfus kaymaları ve sosyal hareketlilik nedeniyle saygınlıklarını kaybeder görünüyorsa da, yakından gözlemler aşiretler arası ilişkilerin yeni oluşumlara yol açtığını göstermektedir. Bu da, küçülen aşiretlerin daha büyük aşiretlere katılarak güç kazanması ve hayatîyetini korumasına neden olmaktadır. Örnek olarak ise Türkdoğan, Muş yöresinin en büyük aşiretlerinden biri olan Sason aşiretini vermektedir. "Velikan"lar on yıl öncesine kadar Kıröyi aşireti içerisinde iken, göçlerle kan kaybetmeleri, hatta Sason aşiretlerine yataklık etmeleri sonucu "yanaşma aşiret" yapısına dönüşerek, sonunda Sason aşiretine katılmışlardır. Böylece, küçük aşiretler varlıklarını sürdürmek için, "yanaşma aşiret" durumuna geçerek daha büyük ve güçlü aşiretlerle beslenmişlerdir.

Türkiye'deki aşiret örgütlenmesinin hızlı bir erime aşamasında olduğu söylenebilir. Bu örgütlenmenin dağılmasında iki noktanın önemli olduğu söylenebilir; bunlardan birincisi, küçük soy gruplarından gelenler geldikleri sosyal grubu unutup, Emirdağ ve Edremit Türkmenlerinde olduğu gibi, o bölgedeki en büyük topluluğun üyeliğinin kabul edilmesidir. İkincisi ise, aşiretlerin konar-göçer hayatı erken bırakarak yerleşik hayata geçmeleridir. Özellikle Güneydoğu

Anadolu'da konar-göçer hayatı yaşayan Beritan, Şavak vs. Türkmen aşiretlerinde böyle bir süreç gözlenmemektedir.

Netice itibariyle, aşiret olgusu, toplumsal ilişkileri düzenleyen bir kurumlaşmayı yansıtmakta, üyelerinin kişisel ve toplumsal kimliklerini biçimlendirmektedir. Makro yapıda ferdin karşılaşabileceği bütün sorunlar, aşiret topluluğu tarafından çözümlenmesi nedeniyle, bu alt-kuruluşlar, insanlara kimlik sağlamada önemli ipucu noktalarını vermektedir.

Kırıkkale'de Yaşayan Karakeçili Aşireti

On altıncı yüzyıl Osmanlı vesikalarında Ankara ve civarında yaşayan Karakeçililerle ilgili olarak şu bilgilere rastlanılmaktadır; Tapu Kadastro Genel Müdürlüğündeki arşivde bulunan "Defter-i Mufassal-ı Yörükân-ı Ankara" isimli defterde, Ankara bölgesine yerleşmiş olan aşiret ve cemaatlerden bahsedilirken: "Cemaat-ı Yazır sakin der Kârye-i mezbûr (Çukurcak), Tabii karakeçili; mücerred (bekar): 22, hane: 42" şeklinde bir bilgi mevcuttur. Görüldüğü gibi, Karakeçili aşiretinden olan "Yazır Cemaati"nin, Çukurcak köyünde iskan edildiği zikredilmektedir (Demirtaş/ Sümer 1949:370).

Benzer şekilde, Karakeçili aşiretini "Ankara Yörük"leri içinde gören Bulduk (1998:42), 1576 yılında Ankara Yörüklerinin ayrı bir kazaî statüye sahip dört kısma ayrıldığını belirtmektedir.

1. Tevaif-i Ulu-Yörük
2. Tevaif-i Yörükân-ı Kasaba tabi-i Kara-Keçili
3. Tevaif-i Ulu Haymana
4. Haymanaha-i Aydın Beğlü (ve Çukurcak)

Bu cemaatler, Ankara'nın güney ve batı kesimlerine yayılmış kesif bir nüfusa sahipti. Karakeçili'ye tâbi olup, Şehzade Murat (III.Murat)'ın haslarında gözüken 56 cemaatin toplam vergi nüfusu 2445 neferi bulmaktaydı. Bu da, yaklaşık 10 bin kişilik bir nüfusa karşılık gelmekteydi. Ancak, bu cemaatlerin bir kısmının gerçekten Karakeçili cemaatlerinden sayılıp sayılmayacağı muallakta kalmaktadır. Çünkü kayıtlarda idarî açıdan Karakeçili'ye tâbi olan bu cemaatler için "an cemaat-i karakeçili" denmemekte, sadece "tabi-i Karakeçili" veya "der sakin-i Çukurcak" gibi ifadeler kullanılmaktadır. Bu cemaatler içinde en kalabalık grubu "Tosboğa cemaatleri" oluşturmaktadır. Tosboğa cemaatleri, 327 nefere sahip olup, Ankara'nın hemen güneyindeki Göz, Kızılca İmir, Lala, Söğütözü ile Toturga köyündeki Konuş mezrasında sakinler... Karakeçili ismini alan bir cemaat ve "perakende-i karakeçili" adıyla Balgat köyünde sakin diğer bir cemaat dışında 18 yörük cemaati doğrudan Karakeçili cemaatleri içerisinde kaydedilmiştir. Bu cemaatler şunlardır: Oğulbeyli, Tatarlu, Döğürlü, Hacılar, Kara Ühmedlü (İshak Hacılı), Balıyurd, Temirli, Gök İshaklı, Araçlı, Hacı Beğlü, Delüer, Sandallu, Kösel, Saruhanlı, Avcılar, Kara Taşlı (Bulduk 1998:42-43).

Kırşehir ve Ankara sancağındaki Karakeçililerin bir bölümü XVI. yüzyılda daha batıya, Eskişehir civarına göç ederken bir kısmı da bu bölgelerde yerleşik hayata geçmeye başlamıştır. Osmanlı merkezî idaresi tehlikeli yerlerde yerleşim merkezleri oluşturmak suretiyle güvenliği tesis etmeyi amaçlamaktaydı. Bulduk

(1998:43-44) bugünkü Karakeçili ilçesinin hemen yakınındaki Köprüköy (Çaşnigir) ve çevresinin yerleşim merkezi oluşunu şu şekilde anlatmaktadır.

Kızılırmak'ın her iki yakasındaki Barek Dağının kayalıkları gizlenmeye ve saldırıya müsait bir yer olduğundan soyguncular, Çaşnigir köprüsü civarındaki kervanları vurmaya başlamışlardı. On altıncı yüzyılın sonlarına ait Ankara kadılığına ait kayıtlarda bu duruma işaret edilerek, köprü yakınında kurulacak bir yerleşim merkezinin güvenliği sağlayabileceği düşünülmüş ve bu maksatla cami inşa etmek isteyen bir saray görevlisine destek sağlanmıştır. Zamanla bir köy haline gelen bölge, böylece Karakeçililerin yerleşimine açılmıştır.

Tanzimat'ın ilanından hemen sonra, Ankara bölgesindeki "Kırıkkale Karakeçilileri" nin oluşturduğu köy -belgelere göre- oldukça büyüktür. Sakallı (1998:18-19)'nın tespitlerine göre; bu köye ait iki adet "Temettuat Defteri" vardır. Hicrî 1260-1261 (1844-1845) tarihli olan bu defterlerden birisi, Ankara eyaletinde Kasabâ-ı Bâlâ'ya tabi-i Karakeçili Karyesi (köyü) ahalisinin emlak ve arazisini açıklayan defterdir. Bu defter, 38 hanenin kayıtlı olduğunu ve köydeki ailelerin arazi, emlak ve mal varlıklarını göstermektedir. Diğer deftere ise, 57 hane kayıtlı olup, Karakeçili'de yaşayan ailelerin varidatlarıyla ilgili bilgi verilmektedir. Ayrıca Sakallı'ya göre, bu defterler ayrıntılı bir şekilde incelendiği zaman, Karakeçili köyünün iktisadi durumuyla ilgili olarak önemli bilgilere ulaşılabileceğini belirtmektedir.

Günümüzde Karakeçili ilçesi ismini aşiret isminden alan bir yerleşim birimidir. Karakeçili, Ankara'nın Bâlâ ilçesine bağlı 16 köyü, toplam 7667 nüfusu ile, 1957 yılında belediye teşkilatı kurularak Karakeçili kasabası olmuştur. 20.05.1990 tarih ve 36644 sayılı kanun gereği, Ankara ili Bâlâ ilçesinden ayrılarak, Akkoşan ve Sulubük köyleri ile birlikte Kırıkkale iline bağlı ilçe statüsü verilmiştir.

Karakeçili ilçesinin yerleşimi, kuzeyindeki Küre, güneyinde Paşa (Barek, Beyrek) ve Ala dağların genellikle doğuya, Kızılırmak vadisine özgü çok tatlı meyili, hafif dalgalı boş arazisinden kuzey-güney istikametinde uzanarak Kızılırmak vadisiyle birleşen, "Akkoşan özü" vadisinin geniş düz tabanından ibarettir. İlçenin doğuya bakan arazisi bugünkü Kapulukaya baraj gölünün sıfır noktası olarak bilinen yerle birleşmekte olup, bu göl sahası ilçeye tabii bir güzellik kazandırmaktadır. Kızılırmak nehri ve baraj gölünün doğu kıyılarını Keskin ve Çelebi ilçelerine ait köyler oluşturmaktadır. İlçenin kuzey tarafında Bahşili ilçesi, batısında ise Ankara'nın Bâlâ ilçesi bulunmaktadır.

Şu an, Karakeçili ilçesine sadece iki köy bağlıdır: Bunlardan biri, Sulubük köyü, diğeri ise Akkoşan köyüdür. Sulubük köyü, Kırım'dan göç eden Tatar Türklerinden oluşmakta, Akkoşan köyü ise Balkan göçmenlerinden oluşmaktadır. Bu, her iki köyde de Karakeçili aşireti mensuplarından yaşayan bulunmamakta, aşiret mensuplarının tamamı ilçe merkezinde toplu bir şekilde yaşamaktadırlar.

Kırıkkale ili Karakeçili ilçesinin günümüze kadar olan nüfus değişimine baktığımızda; İlçenin 1985 yılında nahiye statüsünde olduğu dönemde 16 köy ile beraber toplam nüfusu 16.335 olarak gösterilmektedir. 1990 yılında Ankara'nın Bâlâ ilçesine bağlı nahiye olmaktan çıkıp, Kırıkkale ilinin bir ilçesi statüsüne getirilmiştir. Karakeçili ilçesi, şu an daha önce kendisine bağlı olan 16 köyden 14 köyün ayrılması sonucu Akkoşan ve Sulubük olmak üzere iki köyden oluşmaktadır. 1990

yılında ilçe merkezinin 6.576 olan toplam nüfusu, 1997 yılı nüfus sayımı tesbitlerine göre ilçe merkezi nüfusunun 6.063 kişiye düştüğü görülmektedir.

Karakeçili ilçesinde, ilk olarak 1995 yılında başlayan ve 2000 yılında altıncısı düzenlenen “Karakeçili Uluslararası Kültür Şenliği” yapılmaktadır. Bu kültür şenliği, başta Bursa, Söğüt, Urfa, ve Eskişehir yörelerinden gelen Karakeçili aşiretleri olmak üzere, mersin, Antalya, Antep vs. şehirlerinden gelen Yörük-Türkmen aşiretleri ile birlikte; Türk Cumhuriyetleri -özellikle Türkmenistan ve Azerbaycan- Balkanlarda yaşayan Türklerin temsilcilerinin katılımıyla çok geniş bir “kültürel coğrafya”da gerçekleşmektedir. Geleneksel hale getirilerek, her Eylül ayının son haftasında üç gün yapılan bu kültürel şenliklerde; kültür süreçlerinden biri olan kültürlenme süreci yaşanmaktadır. Bu yaşanan sosyal süreçler, çok fazla açık bir sosyal yapı örneği göstermeyen aşiretin, kültürel etkileşimde bulunması ve açılımını sağlamaktadır.

Aynı şekilde, Karakeçili kültür şenliklerinin devlet tarafından sahiplenilmesi, devlet adamı ve yöneticilerinin şenliklere katılımı aşiret mensupları arasında unutmak üzere oldukları veya bir şekilde kullanmadıkları kimliklerini yeniden hatırlamalarını, kazanmalarını sağlamıştır. Şöyle ki; yaşanan bu sürece kadar Karakeçili aşireti mensupları “yörüklük”lerini, yörük yaşama tarzlarını çok rahat bir şekilde dile getiremedikleri gibi, bu kimliği de açıktan açığa kullanamamaktaydılar. Ayrıca Türkiye’de yaşanan başka sosyal değişimler bu ve benzeri kimliklerin yeniden kazanılması sürecinin yaşanmasını sağlamıştır.

Bir başka önemli nokta ise, karakeçili aşireti mensuplarının kendilerini yaşayış tarzlarından dolayı “Türkmen” değil “yörük” olarak adlandırmalarıdır. Karakeçililer “aşiret” kavramı ile “yörük” kavramını aynı anlamda kullanmalarına karşılık, kendileri “Karakeçili yörügü” etnonimini kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Aynı şekilde, Musa Seyirci (2000:63) de, Batı Akdeniz bölgesi yörükleri üzerine yaptığı araştırmalarında, “yörük” ile “aşiret” kavramlarının aynı anlamda kullanıldığını tespit etmiştir.

Karakeçili Yörüklerinin Aşiret Yapısı

Bu çalışmada, kullanılan istatistik veriler 2000 yılında Kırıkkale’nin Karakeçili ilçesinde yapılan alan araştırmasında elde edilen veriler kullanılmıştır.

Tablo 1: Hane Halkı Reislerinin Bir Aşirete Mensup Olup-Olmadıklarına Göre Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Evet	207	85,2	85,5	85,5
Hayır	35	14,4	14,5	100,0
Toplam	242	99,6	100,0	
Cevapsız	1	,4		
Toplam	243	100,0		

Tablo 1’de hane halkı reislerinin bağlı oldukları bir aşiretin olup-olmadığına bakıldığında; Karakeçililerin, %85.2’si mensubu oldukları bir aşiretin olduğunu

belirtirlerken, %14.4'ü mensubu oldukları bir aşiretin olmadığını ifade etmişlerdir. Yapılan pilot araştırmada bu soru ile ilgili herhangi bir sıkıntıya rastlanılmadı, ancak anket uygulaması sırasında bu soruda yer alan “aşiret” kavramının yanlış anlaşıldığını gözlemlemiş bulunuyoruz. Yapılan mülakatlarda edinilen bilgiler doğrultusunda, Kırıkkale ve civarında yaşayan Yörük ve Türkmenler arasında “aşiret” kavramını genellikle “Abdallar” (Türkmen Abdalları) için kullanıldığını görmekteyiz. Ayrıca, Kırıkkale Karakeçilileri yaşadıkları ilçe sınırları içinde “aşiret” kavramından ziyade, “yörük” etnonimini kullanmaktadırlar.

Tablo 2: Hane Halkı Reislerinin Bağlı Oldukları Aşirete Göre Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Karakeçili	167	68,7	83,9	83,9
Yörük	13	5,3	6,5	90,5
İhtiyar oymağı	11	4,5	5,5	96,0
Ertuğrul Gazi	3	1,2	1,5	97,5
Şehirli Uşağı	1	,4	,5	98,0
Çadırlı Kürt – Urfa	1	,4	,5	98,5
Molla İbrahim Uşağı	1	,4	,5	99,0
Haydarhoğulları	1	,4	,5	99,5
Türkmen Aşireti	1	,4	,5	100,0
Toplam	199	81,9	100,0	
Cevapsız	44	18,1		
Toplam	243	100,0		

Tablo 2’de, Karakeçili İlçesi sınırları dahilinde yaşayanların tamamı Karakeçili aşiretine mensup olmasına karşılık, hane halkı reislerinin %68.7’lik bir oran kendilerinin Karakeçili aşiretine mensup olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, aşiret mensuplarının %5.3’ü kendilerini yörük olarak adlandırdıkları, aşiretin %0.4’ü Türkmen aşireti olduklarını ifade etmişlerdir. Farklı bir şekilde, aşiret mensuplarının %7.3’lük bir oranı da kendi mensubu oldukları kabilelerini belirtmişlerdir. Şöyleki; Hane halkı reislerinin %4.5’lik oranı kendilerini İhtiyar oymağından olduklarını, %1.2’lik oranı Ertuğrul Gazi’ye bağlı olduklarını, kendilerini Şehirli oymağı, Çadırlı Kürt oymağı, Molla İbrahim oymağı ve Haydarhoğulları oymağı olarak adlandıranlar ise her biri aynı oranla %0.4 oranındadırlar.

Tablo 3: Hane Halkı Reislerinin Mensubu Oldukları Aşiretin Halen Bir Reisinin Olup-Olmadığı Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Evet	59	24,3	25,0	25,0
Hayır	177	72,8	75,0	100,0
Toplam	236	97,1	100,0	
Cevapsız	7	2,9		
Toplam	243	100,0		

Hane halkı reislerinin mensubu oldukları Karakeçili aşiretinin halen bir reisinin olup-olmadığı ile ilgili görüşlerini gösteren dağılımda (Tablo 3); hane halkı reislerinin %72.8'lik oranı aşiretin şu anda bir reisinin olmadığını belirtirken, %24.3'lük oranı aşiretin halen bir reisinin olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Yapılan mülakat ve gözlemler sonucunda Karakeçili aşiretinin şu an hemen herkes tarafından kabul gören bir reisi yoktur. Ancak, aşiret içinde yer alan her kabileden sözleri dinlenen, itibar gören kabile büyükleri vardır.

Aşiret içinde yer alan kabile mensupları, karşılaştıkları sosyal problem veya durumlarda kendi kabile büyüklerine danışır ve onların görüşleri doğrultusunda hareket ederler. Yalnız, 1995 yılından günümüze kadar her yıl düzenlenen Uluslar arası Karakeçili Kültür Şenliği'nde, şenliğe yapılan katkı ölçüsünde her yıl "şenlik ağası" seçilmektedir.

Tablo 4: Hane Halkı Reislerinin Aşiret Büyüklerine Hangi Konularda Başvurduklarına Göre Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Aşiret sorunları	33	13,6	26,6	26,6
Aile sorunları	28	11,5	22,6	49,2
Köy sorunları	29	11,9	23,4	72,6
Gündelik işler	8	3,3	6,5	79,0
Siyasal sorunlar	17	7,0	13,7	92,7
Her konuda	7	2,9	5,6	98,4
Hiçbiri	1	,4	,8	99,2
Toplumsal olaylar	1	,4	,8	100,0
Toplam	124	51,0	100,0	
Cevapsız	119	49,0		
Toplam	243	100,0		

Hane halkı reislerinin günümüzde aşiret (kabile) büyüğü olarak gördükleri kişilere hangi konularda başvurduklarını gösteren dağılıma bakıldığında (Tablo 4);

aşiret büyüklerine danıştıkları ilk konu %13.6 oranı ile aşiret sorunları olmaktadır. Bu oranı sırasıyla, %11.9 oranı ile köy sorunları, %11.5 oranı ile aile sorunları, %7 oranı ile siyasal sorunlar, %3.3 oranı ile gündelik işler, %2.9 oranı ile her konuda danıştıkları, onların düşüncelerini aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu dağılımda, hane halkı reislerinin aşiret büyüklerine danıştıkları konular arasında, %136 oranı ile ilk sırayı alan aşiret sorunlarından ise aslında kabileleri ile ilgili olarak yaşadıkları sosyo-kültürel problemler anlaşılmaktadır.

Tablo 5: Hane Halkı Reislerinin Aşiret Bağını Ne Kadar Önemli Gördüklerine Göre Oluşan Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Çok önemli	103	42,4	45,6	45,6
Önemli	76	31,3	33,6	79,2
Önemsiz	47	19,3	20,8	100,0
Toplam	226	93,0	100,0	
Cevapsız	17	7,0		
Toplam	243	100,0		

Hane halkı reislerinin aşiret bağını ne kadar önemli gördüklerine göre oluşan dağılımda (Tablo 5); aşiret mensuplarının %42.4'lük oranı aşiret bağının çok önemli olduğunu, %31.3' lük oranı önemli olduğunu belirtirlerken, %19.3'lük oranı aşiret bağının önemli olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Aşiret bağının önemli olduğu yönünde görüş belirtenlerin yığılma yüzdesi ise %79.2 oranındadır. Dağılımdan da anlaşılacağı üzere, Karakeçili aşireti mensupları arasında aşiret bilinci halen devam etmekte ve genel anlamda aşiret bilincini önemli bulmaktadırlar.

Tablo 6: Hane Halkı Reislerinin Aşiret Büyüklerine Karşı Olan Yükümlülüklerine Göre Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Para vermek	13	5,3	5,6	5,6
Mal vermek	7	2,9	3,0	8,7
Hizmetinde çalışmak	42	17,3	18,2	26,8
Saygı göstermek	14	5,8	6,1	99,6
Aşiret sorunlarını görüşmek	1	,4	,4	100,0
Hiçbiri	154	63,4	66,7	93,5
Toplam	231	95,1	100,0	
Cevapsız	12	4,9		
Toplam	243	100,0		

Tablo 6'da hane halkı reislerinin aşiret (kabile) büyüklerine karşı olan yükümlülükleri ile ilgili dağılıma bakıldığında; aşiret mensuplarının %63.4' lük

oranı aşiret büyüklerine karşı hiçbir sorumluluklarının olmadığını belirtmişlerdir. Aşiret büyüklerine karşı çeşitli sorumlulukları olduklarını belirtenlerin toplamı ise %33.3' lük oranındadır. Bu sorumluluklardan bazıları şu şekilde sıralanmaktadır; %17.3' lük oranı hizmetinde çalışabileceğini, %5.8' lük oranı saygı göstermelerinin gerekli olduğunu, %5.3' lük oranı gerekirse para verebileceklerini, %2.9 oranı mal yardımında bulunabileceklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 7: Hane Halkı Reislerinin Kabilecilik, Aşiretçiliğin Daha Uzun Süre Devam Edip-Etmeyeceğine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Evet	146	60,1	62,9	62,9
Hayır	86	35,4	37,1	100,0
Toplam	232	95,5	100,0	
Cevapsız	11	4,5		
Toplam	243	100,0		

Hane halkı reislerinin kabilecilik ve aşiretçiliğin daha uzun süre devam edip-etmeyeceği ile ilgili görüşlerini gösteren dağılıma bakıldığında (Tablo 7); Karakeçili aşiretinin %60.1'lik oranı daha uzun süre devam edeceği yönünde görüş belirtirken, %35.4' lük oranı kabileciliğin ve aşiretçiliğin uzun süre devam etmeyeceğini belirtmişlerdir.

Tablo 8: Hane Halkı Reislerinin Kabilecilik, Aşiretçiliğin Uzun Süre Devam Etmemesinin Nedenleri Konusundaki Görüşleri

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Toplumsal yozlaşma nedeniyle	8	3,3	10,7	10,7
Eğitim durumunun yükselmesi	6	2,5	8,0	18,7
Zamanın değişmesi	30	12,3	40,0	58,7
Geçim sıkıntısı	21	8,6	28,0	86,7
Herkes kendi derdinde	8	3,3	10,7	97,3
Yaşamak için aşiret gerekli değil	2	,8	2,7	100,0
Toplam	75	30,9	100,0	
Cevapsız	168	69,1		
Toplam	243	100,0		

Tablo 8'de hane halkı reislerinin kabilecilik ve aşiretçiliğin uzun süre devam etmemesinin nedenleri konusundaki görüşlerine bakıldığında; bir önceki tabloda kabilecilik ve aşiretçiliğin uzun süre devam etmeyeceği yönünde görüş (%35.4)

belirten hane halkı reislerinin hemen hemen tamamı (%31) bu soruya da olumlu/olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Kabilecilik ve aşiretçiliğin uzun süre devam etmemesinin nedenleri arasında ilk sırayı, %12.3 oranı ile zamanın değiştiği, bu zaman ve mekanda aşiret hayatı yaşamanın zor olduğu yönündeki görüşleri almaktadır. Daha sonra bu oranı sırasıyla, %8.6 oranı ile geçim sıkıntısı, %3.3 gibi aynı oran ile hem toplumsal yozlaşma hem de artık herkesin kendi sosyal problemlerinin olduğu, %2.5 oranı ile eğitim düzeylerinin yükselmesi yönünde belirttikleri görüşleri takip etmektedir.

Alan araştırmasından elde edilen bilgilere göre, Karakeçili aşireti içinde yer alan oymakların bir çoğunun kendi akrabalarının yoğunlukta oldukları yerlerde birer köy odaları vardır. Oymaklara ait bu köy odaları halen varlıklarını ve fonksiyonlarını devam ettirmektedir. Köy odaları tam teşekküllü bir ev görünümünde olup, vakti ile ilçeye gelen misafirler bu evlerde konuk edilirlermiş. Ayrıca, köy odaları, düğün ve eğlence zamanlarında erkeklerin buluştukları, dini bayramlarda oymakların bayramlaştığı, seçim zamanlarında birlikte oldukları bir mekandır. Bunların günümüzdeki fonksiyonu ise, daha çok dini bayramlarda bayramlaşma ve seçim zamanlarında fikir alış-verişinde bulunmak üzere buluştukları yerler olmalarıdır. Günümüze kadar devam eden ve devam edeceği düşünülen bu gelenek, kabilecilik ve aşiretçiliğin de devam edeceğinin bir göstergesi olarak görülebilir.

Tablo 9: Hane Halkı Reislerinin Atalarının Buldukları Yere Nereden Geldiklerini Bilip-Bilmediklerine Göre Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Evet	210	86,4	88,2	88,2
Hayır	28	11,5	11,8	100,0
Toplam	238	97,9	100,0	
Cevapsız	5	2,1		
Toplam	243	100,0		

Tablo 9'da hane halkı reislerinin atalarının buldukları yerleşim yerine nereden göç ederek geldiklerini gösteren dağılıma bakıldığında; aşiret mensuplarının %86.4' lük oranı bildiklerini ifade ederlerken, %11.5'lik bir oran atalarının nereden göç ederek geldiklerini bilmediklerini belirtmişlerdir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, Karakeçili aşireti mensupları arasında oldukça yüksek oranda tarihi bilinç duygusu mevcuttur. Bu durum, yapılan mülakatlarda da ortaya çıkmaktadır. Hatta bazıları (Mula Hacı Coşkun, İbrahim Yazıcı, Musa Avan vs.) eğitim düzeyleri düşük olmasına rağmen, aşiretin tarihî gelişimi hakkında ve aşiretin Anadolu'ya nereden göç ederek geldikleri ile şu an nerelerde yaşadıkları konularındaengin bilgilere sahiptirler.

Tablo 10: Hane Halkı Reislerinin Buldukları Yere Nereden Geldiklerine Göre Oluşan Dağılımları

Seçenekler	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılma Yüzdesi
Orta Asya'dan	31	12,8	15,0	15,0
Şanlı Urfa	19	7,8	9,2	24,3
Bursa – Söğüt	12	4,9	5,8	30,1
Bilecik – Söğüt	27	11,1	13,1	43,2
Söğüt – Domanıç	2	,8	1,0	44,2
Söğüt	107	44,0	51,9	96,1
Kayı Boyu	7	2,9	3,4	99,5
Türkistan – Ahlat	1	,4	,5	100,0
Toplam	206	84,8	100,0	
Cevapsız	37	15,2		
Toplam	243	100,0		

Hane halkı reislerinin buldukları yere nereden göç ederek gelip yerleştiklerini gösteren dağılıma bakıldığında (Tablo 10); Karakeçili İlçesine nereden göç ederek geldiklerini bildiklerini ifade edenlerin geçerli yüzdesi %88.2'lik bir oran olmasına rağmen, bilgisi olduğunu düşünenler arasında bilgi eksiklikleri veya ifade yanlışlıkları dolayısıyla tam bir uzlaşma yoktur. Şöyle ki; Aşiret mensupları arasında sadece Söğüt ilçesinden geldiklerini belirtenler %44 oranında, Bilecik-Söğüt bölgesinden geldiklerini belirtenler %11.1 oranında, Bursa-Söğüt bölgesinden geldiklerini belirtenler %4.9 oranında ve Söğüt-Domanıç'ten geldiklerini belirtenler %0.8 oranındadır. Söğüt-Söğüt ve diğer bölgelerden (Bursa, Bilecik, Domanıç) göç ederek geldiklerini ifade edenlerin toplam yüzdesi %60.8 oranındadır. Aşiretin buldukları yerleşim yerine, %12.8 oranı bütün Türklerin göç ederek gelmiş oldukları ilk nokta işaret edilerek Orta Asya'dan, %7.3 oranı Şanlıurfa'dan (bunlar kendilerini Çadırılı Kürdü olarak adlandırır), %0.4 oranı ise Türkistan-Ahlat güzergahını izleyerek buldukları bölgeye geldiklerini belirtmişlerdir. Aşiretin, %2.9 oranı soruyu yanlış yorumlamalarından dolayı Oğuzlar'ın Kayı boyuna bağlı olduklarını ifade etmişlerdir.

Karakeçili aşiretinde sözü dinlenen ve kültürlü olarak bilinenlerden biri olan İbrahim Yazıcı¹ yapmış olduğumuz mülakatta Karakeçili aşiretinin göç yollarını şu şekilde anlatmaktadır:

“Bizim dedelerimiz, Orta Asya'dan göç ederek Suriye'nin Lara (Rakka) bölgesine gelmişler. Oradan da Anadolu'nun Urfa yöresine göç etmişler. Dedelerimiz Urfa'ya kırkbin çadır olarak gelmişler. Bundan rahatsız olan Urfa, Siverek halkı Konya'ya gidip padişaha şikayet etmişler. Padişah, onların

¹ İbrahim Yazıcı, Yaş: 66

şikayetlerini değerlendirip, o bölgeye birkaç kişi görevlendirmiş. Görevlendirilen kişiler gelmişler ki, şikayet edilmiş olan bu insanlar tertemiz, dindar, fakat padişahın emri olduğu için bu çadırlardan kırk kişiyi yanlarına alarak Konya'ya götürmüşler ve meseleyi padişaha anlatmışlar. Padişah, dedelerimizi haklı bulmuş, fakat kırkbin çadırın bu bölgede kalmasının zor olacağını söylemiş. Bunun üzerine, bu kırkbin çadır bölünmeye başlamış.

“Karakeçili” ismini alanlar Siverek'te kalmışlar, “Develioğlu” ismini alanlar Kayseri'ye, “Sarıkeçili” ismini alanlar Mersin, Pozantı (Adana) ve Antalya'ya, “Ceritoğlu” ismini alanlar Yozgat ve Kırşehir'e, “Obalılar” ismini alanlar ise Kırıkkale'ye göç etmişlerdir. Daha sonra, Osmanlılar zamanında Kırşehir'deki Karakeçililer Ankara, Eskişehir arasına yerleştirilmişlerdir.

Kısacası, bizim aşiretimize Anadolu'nun her tarafında rastlamak mümkündür. Tüm Anadolu Karakeçilileri akrabadır. Hepimiz Ertuğrul Gazi soyunuzuz.”

Yörüklerin gelenek ve göreneklerini günümüze kadar korumalarında önemli bir faktör olarak, bu insanlarda, asabiyet ve grup dayanışması duygusunun yüksek olması gösterilebilir. Grup dayanışması, bir taraftan bu toplum yapısı içindeki sınıflaşmayı engellerken, diğer taraftan da hızlı değişmeye engel oluşturmaktadır.

Buna karşılık, son yıllarda hızlı bir sosyo-kültürel değişim sürecinin yaşandığı bir gerçektir. Bilindiği gibi, sosyal ve kültürel içerikli bir çok değer veya hayat tarzının değişerek, kaybolduğu görülmektedir. Buna karşılık bu değişim, bir taraftan yeni değerler, oluşumlar ve hayat tarzlarının ortaya çıkıp, benimsenmesine önemli bir zemin hazırlamaktadır.

Kırıkkale Karakeçili yörüklerinde aşiret kimliği alt kimlikleri belirlemede önemli bir rol oynarken, aşiret örgütlenmesi ya da aşiret sosyal yapısının özelliklerine rastlanılmamaktadır.

Kaynakça

- BATES, Daniel G., (1971). “Güneydoğu Anadolu'da Göçebe Yörük Yerleşmeleri Üzerine Bir Çalışma.”, *Türkiye Coğrafî ve Sosyal Araştırmalar*, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- , (1973). *Nomads and Farmes: A Study of the Yörük of Southeastern Turkey*, Ann Arbor: University of Michigan
- BULDUK, Üçler, (1998). “İdarî ve Sosyal Açısından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri.” *A.Ü.DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, 30 (Ayrıbasım)
- DOĞANAY, Filiz, (1997). *Sosyal ve Kültürel Değişme Sürecinde Harran Ovası ve GAP Uygulaması*, Ankara: DPT Yayını.
- GÜNDÜZ, Tufan, (1997). *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri*, Ankara: Bilge Yayınları.
- RUDI, Paul Lindner. (2000). *Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar*, (Çev. Müfit Günay) Ankara: İmge Kitabevi.
- SAKALLI, Bayram, (1998). “Karakeçili Aşireti ve Milli Mücadelede Karakeçililer.” *Karakeçili III. Uluslararası Kültür Şenliği Bildirileri*, Ankara: Karakeçili Kaymakamlığı Yayını.

- SEYİRCİ, Musa, (2000). *Batı Akdeniz Bölgesi Yörükleri*, İstanbul: Der Yayınları.
- SÜMER/DEMİRTAŞ, Faruk, (1949). "Osmanlı Devrinde Anadolu'da Oğuz Boyları."
A.Ü.DTCF Dergisi, VII, 2.
- TAŞDELEN, Musa, (1997). *Göçerlerin Şehirleşmesi*, İstanbul: Turan Yayıncılık.
- TÜRKDOĞAN, Orhan, (1997). *Etnik Sosyoloji*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- , (1998). *Güneydoğu Kimliği; Aşiret, Kültür, İnsan*, İstanbul: Alfa Yayınları.